

Grzegorz M. Bartosik*

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (Polska)

NIEPOKALANA JAKO WZÓR RELACJI CZŁOWIEKA DO BOGA W MYŚLI TEOLOGICZNEJ ŚWIĘTEGO MAKSYMILIANA MARII KOLBEGO

Streszczenie: W Dokumencie Końcowym XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, Papież Franciszek podkreślił, że w czasie obrad synodu pojawił się postulat, aby Kościół lepiej realizował relacje z Panem Bogiem, między członkami Kościoła, a także relacje ze stworzeniem. Jednocześnie Synod wyraźnie podkreślił i przypomniał, że ludzkie zbawienie realizuje się na drodze relacji.

Te wskazówki soborowe zmuszają chrześcijan do szukania wzorców osobowych, które mogłyby pomóc w budowaniu właściwych relacji z Panem Bogiem i ludźmi. W tym kontekście cenne wskazówki możemy znaleźć w nauczaniu św. Maksymiliana Marii Kolbego. Dla niego najdoskonalszym wzorcem w budowaniu relacji w stosunku do Boga i do ludzi jest Najświętsza Maryja Panna Niepokalana. W takiej perspektywie relacyjności ojciec Kolbe ukazywał rolę Niepokalanej w ekonomii zbawienia. W takiej perspektywie przygotowywał też swój podręcznik mariologii, który ze względu na aresztowanie przez Gestapo nie został ukończony. Naśladowanie relacji Maryi do Boga i ludzi było główną ideą duchowości i formacji prowadzonej przez Ojca Maksymiliana.

Celem niniejszego artykułu zatytułowanego „Niepokalana jako wzór relacji człowieka do Boga w myśli teologicznej świętego Maksymiliana Marii Kolbego” jest zatem próba rekonstrukcji toku myśli Ojca Kolbego na sformułowany w tytule temat w oparciu o zachowany schemat planowanej książki oraz w oparciu jego pisma i wygłoszone konferencje. Jako metodę przyjęto analizę najważniejszych jego wypowiedzi na wspomniany temat i uporządkowanie ich według pozostawionego przez o. Maksymilian schematu książki. Kolejno więc zostały omówione relacje Maryi do Ciała Trójcy Świętej oraz do poszczególnych Osób Boskich.

Z przeprowadzonych badań wyłoniła się teza, że podstawową relacją która łączyła Niepokalaną z poszczególnymi Osobami Trójcy Świętej była relacja miłości, a najważniejszą formą jej realizacji było posłuszeństwo i pełnienie przez Maryję woli Bożej.

Taka wizja budowania relacji z Bogiem (wzbogacona szczegółowymi wskazówkami zawartymi w poszczególnych częściach artykułu) mogą być przydatne także w XXI wieku w realizacji zadań, które stawia przed Kościołem papież Franciszek i XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów.

Słowa kluczowe: Trójca Święta, Bóg Ojciec, Syn Boży, Duch Święty, Niepokalana, Święty Maksymilian Maria Kolbe, relacje, miłość, pełnienie woli Bożej.

* Adres: dr hab. Grzegorz M. Bartosik OFMConv., prof. UKSW; bartosik@franciszkanie.com.pl; ORCID: 0000-0001-5894-2541.

W Dokumencie Końcowym XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, Papież Franciszek podkreślił, że: „w trakcie całej drogi Synodu [...], pojawiło się pragnienie, aby Kościół lepiej pielęgnował relacje: z Panem Bogiem, między kobietami i mężczyznami, w rodzinach, wspólnotach, między chrześcijanami, grupami społecznymi, wyznaniami, a także z całym stworzeniem” (Franciszek, 2025, n. 50). Papież podkreślił też, że budowanie odpowiednich relacji stanowi bardzo ważny element procesu formacji uczniów Chrystusa (por. Franciszek, 2025, nr 143). Na zakończenie zaś dokumentu stwierdził wprost: „Przeżywając proces synodalny, na nowo uświadomiliśmy sobie, że zbawienie, które przyjmujemy i głosimy, dokonuje się poprzez relacje” (Franciszek, 2025, n. 154).

I rzeczywiście, życie ludzkie składa się z nieustannych relacji do innych osób: do rodziców, rodzeństwa, męża, żony, sąsiadów, kolegów, znajomych, osób w miejscu pracy. Niekiedy wchodzi się w relację z osobami nieznanymi, na przykład w celu udzielenia pomocy w ich potrzebach.

Najważniejszą jednak relacją osobową w życiu każdego człowieka winna być relacja ze Stwórcą, czyli z Bogiem w Trójcy Świętej Jedynym. Od niej bowiem zależy zbawienie. Jednocześnie jednak Pan Jezus wyraźnie wskazał, że sprawdzianem jakości relacji do Pana Boga jest relacja do bliźnich, Chrystus bowiem utożsamia się z bliźnimi. Na końcu życia człowiek będzie sądzony z jakości relacji (zwłaszcza miłości) w stosunku do bliźnich, bo w nich ukrywa się Chrystus. Na Sądzie Ostatecznym usłyszymy słowa: *Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili* (Mt 25,40). Tę samą prawdę potwierdza także św. Jan Ewangelista w swoim Pierwszym Liście: *Jeśliby ktoś mówił: »Miłuję Boga«, a brata swego nienawidził, jest kłamcą, albowiem kto nie miłuje brata swego, którego widzi, nie może miłować Boga, którego nie widzi* (1 J 4,20). Słowa Synodu o tym, że „zbawienie, które przyjmujemy i głosimy, dokonuje się poprzez relacje” (Franciszek, 2025, n. 154) są przypomnieniem istoty ewangelii Chrystusowej.

W historii zbawienia Osobą, która była i jest najwspanialszym wzorem właściwych relacji do Pana Boga i ludzi jest Najświętsza Maryja Panna z Nazaretu, Matka Boga i Matka Mistycznego Ciała Chrystusa. Kościół wielokrotnie stawiał i stawia Ją za wzór do naśladowania (por. Sobór Watykański II, 1986, n. 63–64, 66; Paweł VI, 2004a, cz. I, n. 3 i 6; cz. II; Paweł VI, 2004b, n. 16–21). Także wiele uczennic i uczniów Chrystusa osiągnęło świętość poprzez naśladowanie Maryi, zwłaszcza poprzez naśladowanie Jej relacji do Boga i ludzi.

Do największych i najbardziej znanych współczesnych świętych, którzy osiągnęli świętość właśnie na drodze naśladowania Maryi Niepokalanej i przyzywania jej orędownictwa należy św. Maksymilian Maria Kolbe (+1941). Bardzo często powtarzał swoim braciom i członkom „Rycerstwa Niepokalanej”, że ideałem, który winni naśladować, jest Matka Boża. Najbardziej syntetycz-

nie ujął to w artykule pt. „Nasz ideał” opublikowanym w „Małym Dzienniku” w roku 1936. Oto fragment tego artykułu: „Niepokalana – oto nasz ideał. Samemu do Niej się zbliżyć, do Niej się upodobnić, pozwolić, by Ona opanowała nasze serce i całą naszą istotę, by Ona żyła i działała w nas i przez nas, by Ona miłowała Boga naszym sercem, byśmy do Niej należeli bezgranicznie – oto nasz ideał” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 574).

Św. Maksymilian przygotowywał książkę, która w sposób całościowy miała ukazać rolę Maryi w historii zbawienia oraz Jej oddziaływanie na Kościół. Święty Założyciel Niepokalanowa pozostawił po sobie plan tej książki oraz niektóre rozdziały (w całości lub we fragmentach). Niestety nie zdążył dokończyć tego dzieła. Został aresztowany przez Gestapo 17 lutego 1941 roku w chwili, gdy dyktował swojemu sekretarzowi najbardziej oryginalne i twórcze myśli dotyczące relacji między Duchem Świętym a Niepokalaną.

Plan książki składał się z pięciu części, zatytułowanych kolejno: I. Dzieje (Maryja w Piśmie Świętym i w historii Kościoła); II. Boża; III. Moja; IV. Nasza; oraz V. W przyszłości (por. Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 658–661). Na wysokości tytułu części drugiej: „Boża” zostały dołączone poprawki, w których św. Maksymilian zamierzał ukazać szczegółowo (zaznaczył to po łacinie) relację Maryi do poszczególnych Osób Boskich oraz do stworzeń osobowych. Choć zapisany szkic ma charakter roboczy i są w nim przekreślenia i inne znaki autora, to jednak wydaje się, iż ten szkic planu dobrze oddaje koncepcję przygotowywanego całościowego wykładu o Maryi. A wynika z tego, że Ojciec Kolbe chciał napisać podręcznik mariologii w kluczu relacji (wzajemnych odniesień) Maryi do Boga i do stworzeń. Ojciec Maksymilian już w roku 1935 w liście z Nagasaki do Niepokalanowa apelował o pogłębianie poznawania Niepokalanej (na drodze studium i modlitwy) w kluczu Jej relacji do poszczególnych Osób Trójcy Świętej, do Aniołów i do ludzi¹. Można powiedzieć, że św. Maksymilian kilkadziesiąt lat wcześniej dostrzegł to, co papież Paweł VI podkreślił na zakończenie II sesji Soboru Watykańskiego II² i o co w roku 2000 apelowała Międzynarodowa Papieska Akademia Maryjna w swoim Liście „Matka Pana”, mianowicie, aby Najświętszą Maryję Pannę ukazywać w perspektywie Jej relacji do poszczególnych Osób Boskich i do stworzeń³. Wzór relacyjności

¹ Por. Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 816. O. Maksymilian podkreśla, że „Wyniki tych prac należałoby następnie podać wszystkim i każdemu z osobna słowem, prasą, radiem itd.” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 816).

² „Przed wszystkim zaś pragniemy, aby w jasnym świetle była ukazywana przede wszystkim ta prawda, że Maryja, pokorna Służebnica Pańska, jest całą nastawiona na Boga i na Jezusa Chrystusa, naszego jedynego Pośrednika i Odkupiciela” (w oryginale włoskim: „è tutta relativa a Dio e a Cristo, unico Mediatore e Redentore nostro”) (Paweł VI, 1990, s. 212).

³ „Mariologia, która, pozostając wierną podejściu historiozawczemu oraz w stałym kontakcie z Pismem Świętym: [...] naświetli jej wewnętrzny charakter relacyjny, ponieważ w Dziewicy Maryi wszystko

Mariologii św. Maksymiliana dostrzegł także już w roku 1994 wybitny włoski mariolog o. Stefano De Fiores (De Fiores, 1999, s. 424–425).

Łatwo zauważyć, że koncepcja św. Maksymiliana, aby ukazywać Maryję jako wzór relacji do Boga i ludzi, wpisuje się także w nauczanie XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, który przypominał uczniom Chrystusa, że „zbawienie [...] dokonuje się poprzez relacje” (Franciszek, 2025, n. 154).

Źródłami, które zostały wykorzystane przy pisaniu tego artykułu są listy, zapiski, artykuły i konferencje św. Maksymiliana, opublikowane drukiem w Niepokalanowie (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, *Pisma*, cz. 1, Niepokalanów; Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, *Pisma*, cz. 2, Niepokalanów; *Konferencje św. Maksymiliana Marii Kolbego*, 1983).

Ze względu na bogactwo materiału źródłowego oraz ograniczenia redakcyjne w niniejszym artykule zostanie omówiony tylko pierwszy aspekt wzorczości Maryi, mianowicie Jej relacja do Boga.

Kwestia ta, czyli ukazanie relacji Maryi Niepokalanej do Trójcy Świętej i poszczególnych Osób Boskich w myśli kolbiańskiej, była już przedmiotem badań teologicznych. Do najważniejszych opracowań należy zaliczyć następujące artykuły: Fehlner Peter Damian, *The Immaculate and the Mystery of the Trinity in the thought of Saint Maximilian Kolbe* (Fehlner, 1985), Skwarczyński Adam, *Lo Spirito Santo nel pensiero di Sergius Bulgakov e di San Massimiliano Kolbe* (Skwarczyński, 1999), Perella Salvatore Maria, *L’Immacolata icona dell’essere cristiano. Il contributo degli scritti di S. Massimiliano M. Kolbe* (Perella, 2003), Bolewski Jacek, *Początek w Bogu. Jedność dziewiczego i niepokalanego poczęcia* (Bolewski, 1998, s. 375–380). Ponadto piszący te słowa jest autorem kilku opracowań, w których została omówiona relacja: Duch Święty – Niepokalana w myśli św. Maksymiliana Kolbego. Do najważniejszych pozycji należy zaliczyć: wybrane fragmenty książki „Mediatrice in Spiritu Mediatore. Pośrednictwo Najświętszej Maryi Panny jako uczestnictwo w pośredniczącej funkcji Ducha Świętego w świetle teologii współczesnej” (Bartosik, 2006) oraz artykuły: *The Holy Spirit and The Immaculate in the mystery of salvation according to saint Maximilian Maria Kolbe* (Bartosik, 2000).

Wymienione opracowania tylko w niewielkim aspekcie wskazały na wzorczość Maryi Niepokalanej w budowaniu relacji ludzi z Trójcą Świętą i poszczególnymi Osobami Boskimi. Na ogół też brak było w tych pozycjach

jest w relacji z Bogiem – Ojcem – Synem – Duchem; z Synem, odwieczną Mądrością wcieloną w Jej dziewiczym łonie; z Kościołem, którego jest członkiem szczególnym i wybitnym, a we Wspólnocie Świętych żyje kochając i działa komunikując; z Ludzkością, którą uszlachetnia doskonałością swej istoty, upiększa pokorą, chroni pod płaszczem swego miłosierdzia w drodze ku wieczności; z Kosmosem, ponieważ przez Nią, w wydarzeniu wcielenia Słowa, do stworzenia został wprowadzony Boski pierwiastek oczyszczenia i przemiany” (Międzynarodowa Papieska Akademia Maryjna, 2003, n. 77).

wyraźnych odniesień do planu książki mariologicznej, przygotowywanej przez św. Maksymiliana Marię Kolbego. Te dwa aspekty stanowią więc podstawowe *novum* niniejszego artykułu.

Natomiast trzeba zauważyć, że w dzisiejszej teologii katolickiej coraz częściej podkreśla się, że to Duch Święty jest Twórcą wszystkich dobrych ludzkich relacji, zarówno w stosunku do poszczególnych Osób Boskich, jak i w stosunku do ludzi. Najbardziej reprezentatywną współczesną wypowiedzią na ten temat są słowa kardynała Józefa Ratzingera zawarte w jego „Raporcie na temat wiary”: „Szatan jest w pełnym tego słowa znaczeniu sprawcą podziałów – kimś, kto niszczy wszelkie relacje: te, które człowiek ma sam ze sobą, i te, które ma z innymi ludźmi. Jest on więc najdokładniejszym przeciwieństwem Ducha Świętego, tego »Pośrednika absolutnego«, zapewniającego ten związek, na którym opierają się wszystkie inne i z którego też wszystkie wynikają: związek trynitarny, w którym Ojciec i Syn są jednym, jeden Bóg w jedności Ducha” (Ratzinger, 1986, s. 131).

Próbę syntezy na temat tego, w jaki sposób Duch Święty uzdalnia Maryję do budowania relacji z poszczególnymi Osobami Trójcy Świętej i bliźnimi oraz w jakim sensie jest Ona dla nas w tych relacjach wzorem, można znaleźć w artykule: *Duch Święty a Maryja – ku „antropologii spełnionej”* (Bartosik, 2018). Źródłami tego opracowania są wypowiedzi Nauczycielskiego Urzędu Kościoła i autorzy współcześni.

Patrząc w tym świetle na nauczanie św. Maksymiliana należy stwierdzić, że O. Kolbe bezpośrednio i wyraźnie nie przedstawił wykładu na temat roli Ducha Świętego w budowaniu relacji Niepokalanej z poszczególnymi Osobami Trójcy Świętej. Owszem jeden raz pisze o tym, że Duch Święty łączy ludzi z poszczególnymi Osobami Boskimi: „Duch Święty, Bóg-Miłość, zstępując aż do naszych dusz, łączy nas z pozostałymi dwiema osobami [Trójcy Świętej]. Z tego powodu św. Paweł w Liście do Rzymian napisał: *Albowiem o co prosić mamy, jak potrzeba, nie wiemy; ale sam Duch prosi za nami wzdychaniem niewymownym* (Rz 8,26)” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 628).

Jednakże analizując wypowiedzi Ojca Maksymiliana można z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że myśl o tym, że to Duch Święty tworzy relacje i wspiera Maryję w budowaniu relacji z Osobami Boskimi i ludźmi jest zawarta *implicite* zarówno w przytoczonej powyżej wypowiedzi, jak i w wielu innych jego wypowiedziach, w których jest mowa o ścisłym zjednoczeniu Maryi z Duchem Świętym⁴.

⁴ Np. Ojciec Kolbe pisze między innymi: „W sprawiedliwej duszy przebywa Duch Święty; więc w najsprawiedliwszej Niepokalanej Duch Święty przebywa jak najdoskonalej [...]. Stąd Duch Święty króluje w Niej w jak najdoskonalszym stopniu” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 615); „Niepokalana jest jakby Duchem Świętym wcielonym” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 615); „Jednak

1. Relacja Niepokalanej do Trójcy Świętej (*relate ad Sanctissimam Trinitatem*)

Ojciec Maksymilian, pisząc o relacji Najświętszej Maryi Panny do Boga (*relate ad Deum*), uwzględnił podział na Jej relacje w stosunku do całej Trójcy Świętej oraz na relacje w stosunku do poszczególnych Osób Boskich. W niniejszym przedłożeniu pójdziemy zatem śladem ojca Kolbego, umieszczonym w schemacie przygotowywanej książki.

Chcąc omawiać wzorczość Maryi w relacjach do Boga i do ludzi trzeba przede wszystkim mieć na uwadze dwie podstawowe idee, które przyświecały Ojcu Kolbemu w tej materii.

Po pierwsze, św. Maksymilian patrzył na całą rzeczywistość stworzoną, jako na odbicie rzeczywistości życia Bożego w Trójcy Świętej. Twierdził on, że wszystkie dobre relacje, w jakie wchodzi między sobą stworzenia są odbiciem, „echem” relacji, jakie istnieją i zachodzą w Trójcy Świętej. Bardzo wyraźnie ujął to w niedokończonym tekście napisanym w dniu aresztowania 17 lutego 1941 roku: „Ojciec rodzi Syna a Duch od Ojca i Syna pochodzi. W tych kilku słowach mieści się tajemnica życia Trójcy Przenajświętszej i wszystkich doskonałości w stworzeniach, które nie są niczym innym jak echem różnorodnym, hymnem pochwalnym w różnobarwnych tonach tej pierwszej najpiękniejszej tajemnicy” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 683). W myśl tych słów, będąca najdoskonalszym stworzeniem Niepokalana oraz Jej życie było najpiękniejszym „hymnem pochwalnym tej pierwszej tajemnicy, Tajemnicy życia Bożego w Trójcy Świętej”.

Po drugie, Ojciec Maksymilian patrzył na dzieło stwórcze i zbawcze Boga jako na „akcję” miłości skierowaną ku stworzeniom. Ta „akcja” Boga oczekuje na odpowiedź stworzeń (na „reakcję”). Najpełniejszą odpowiedź dała i daje w imieniu stworzeń Niepokalana, której *fiat* w chwili zwiastowania wyraża całą miłość stworzenia do Stwórcy. Tak opisuje to Ojciec Kolbe: „Przy stworzeniu od Ojca przez Syna i Ducha, a tutaj przez Ducha staje się Syn Wcielony w Jej łonie i przez Niego wraca miłość do Ojca. A Ona wpleciona w miłość Trójcy Przenajświętszej staje się od pierwszej chwili istnienia na zawsze, na wieki dopełnieniem Trójcy Przenajświętszej. W zjednoczeniu Ducha Świętego z Nią, nie tylko miłość łączy te dwie Istoty, ale jedna z nich – to cała miłość Trójcy Przenajświętszej a druga – to cała miłość stworzenia, i tak w tym zjednoczeniu

przewidział Bóg od wieków Stworzenie, które nawet w małej rzeczy Mu się nie sprzeniewierzy, nie utraci żadnej łaski, nie przywłaszczy sobie nic z tego, co od Niego otrzyma. Od pierwszej chwili, gdy zaistniało, w duszy Jego zamieszkał Dawca łask, Duch Święty, wziął je w całkowite władanie i tak przeniknął, że w nazwie Oblubienicy Ducha Świętego wyrażony jest tylko daleki, słaby, niedoskonały, choć prawdziwy, cień tego zjednoczenia” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 617).

łączy się niebo z ziemią, całe niebo z całą ziemią, cała Miłość Odwieczna z całą miłością stworzoną, to miłości szczyt” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 684; por. Bartosik, 2006, s. 457).

A zatem według słów Ojca Maksymiliana miłość Niepokalanej do Boga jest szczytowym wyrazem odpowiedzi całej ludzkości na miłość Stwórcy.

Ponadto św. Maksymilian podkreśla najściślejszy związek Niepokalanej z Trójcą Świętą: „Od Ojca Boskość jakby spływa przedwiecznie na Syna i od Ojca i Syna na Ducha Przenajświętszego, a z Trójcy Przenajświętszej na Dziewicę Matkę Boga – Jezusa, tego pierwowzoru człowieka doskonałego, świętego, aż Boga-Człowieka” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 165). Jak wyjaśnia w przypisie redaktor wydania „Pism” św. Maksymiliana o. Paulin Sotowski, O. Kolbe nie przypisuje tu Maryi cech boskich, „Boskość Ojca »spływa« na Syna w tym sensie, że Ojciec udziela Synowi swej Boskiej natury (rodzi Syna), a wraz z Synem udziela swej Boskiej natury Duchowi Świętemu (Duch Święty pochodzi od Ojca i Syna). W zupełnie innym sensie Boskość »spływa« na Maryję; należy przez to rozumieć wyniesienie Najświętszej Maryi Panny do godności Matki Bożej oraz ubogacenie Jej wyjątkowymi darami łaski” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 180, przyp. nr 182).

W tym kontekście za Hezychiuszem z Jerozolimy (V wiek) i kilkoma współczesnym sobie teologami (np. B.H. Merkelbachem [1871–1942], czy kard. A.H. Lépiciem [1863–1936]), O. Maksymilian nazywa Maryję kilkakrotnie „dopełnieniem Trójcy Przenajświętszej”⁵. Oba zwroty: „o spływaniu Boskości na Maryję” oraz o tym, że „jest Ona dopełnieniem Trójcy Świętej” w sensie ścisłym są oczywiście niepoprawne od strony dogmatycznej. Boskość nie „spływa od Ojca na Syna”, bo są oni współistotni, a tym bardziej nie spływa na stworzenie. Z kolei zwrot o tym, że Maryja „jest dopełnieniem Trójcy Świętej” dla Hezychiusza oznaczał świętość Maryi, tzn., że zamieszkała w Niej cała Trójca Święta (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 798, przyp. 3), natomiast zwrot ten oczywiście nie oznacza, że Trójcy Świętej czegoś brakuje, bądź, że Maryja jest czwartą Osobą Boską.

Należy zatem przyjąć, biorąc pod uwagę fakt, że Ojciec Maksymilian bardzo dbał o zgodność swego nauczania z Magisterium Kościoła, że wypowiedzi te mają raczej charakter poetycko-mistyczny a nie dogmatyczny. Są próbą wyrażenia ograniczonym ludzkim językiem ścisłego zjednoczenia Maryi z Bogiem w Trójcy Świętej Jedynym. Nawiązują też zapewne do literatury, z której mógł czerpać św. Maksymilian. Choć, jak zaznaczył to profesor rzymskiego „Marianum” O. Ignacio Calabuig SM, wypowiedzi te mogą być interpretowane

⁵ Por. Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 797 oraz s. 798, przyp. 3. W innym miejscu św. Maksymilian pisze o Maryi, że jest „jakby częścią Trójcy Przenajświętszej” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 654).

życzliwie, to jednak nie mogą być stawiane jako „sentencje”, które należy eksponować i iść ich tropem (Calabuig, 2003, s. 648).

Pierwszy zwrot należałoby rozumieć więc w sensie przeobóstwienia człowieka, o którym uczyli zwłaszcza Wschodni Ojcowie Kościoła w kontekście tajemnicy Wcielenia (Naumowicz, 2000, s. 17–30) oraz w duchu nauczania Kościoła o zamieszkaniu Trójcy Świętej w człowieku usprawiedliwionym (*Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1994, nr 260). Na taką interpretację mogą wskazywać słowa Ojca Maksymiliana mówiące o tym, że przyjmując Chrystusa w Najświętszym Sakramencie „mamy się niejako ubóstwić” (*Konferencje św. Maksymiliana Marii Kolbego*, 1983, s. 112). Oczywiście relacja Maryi z Trójcą Świętą jest nieporównywalnie ściślejsza niż innych ludzi ze względu na Jej godność i misję Matki Boga. Ale Jej fundamentem są przytoczone wyżej dwie prawdy wiary katolickiej.

Z Kolei wydaje się, że drugi zwrot (*Complementum Trinitatis*) wskazuje na odpowiedź miłości stworzenia na miłość Stwórcy (jako swoiste dopełnienie tego daru miłości). Bóg w Trójcy Jedynek jest Doskonały i jest Miłością. W tradycji franciszkańskiej (skotystycznej), najdoskonalszą odpowiedź na miłość Stwórcy w imieniu stworzeń daje Bóg Wcielony – Chrystus⁶. Ojciec Maksymilian, w przytoczonym wyżej fragmencie, potwierdza to pisząc, że miłość od stworzeń wraca do Ojca poprzez Syna Wcielonego w łonie Maryi. Maryja uczestniczy w tej odpowiedzi miłości stworzenia i tylko w tym sensie można o Niej mówić jako o „Dopełnieniu Trójcy Świętej”, czyli jako o Tej, która wraz ze swym Synem Bogiem-Człowiekiem, przekazuje Ojcu miłosną odpowiedź stworzenia⁷.

Szukając więc odpowiedzi na pytanie o to, w jakim sensie Maryja, zdaniem Ojca Maksymiliana, jest wzorem ludzkich relacji do Trójcy Świętej należy wskazać na dwa aspekty. Po pierwsze uczy Ona odpowiadać miłością na miłość Boga w Trójcy Świętej Jedynego (por. Perella, 2003, s. 343–344; Bartosik, 2000, s. 400) i dziękować za fakt obdarowania ludzi godnością dzieci Bożych. Po drugie uczy przyjmować Trójcę Świętą do siebie, do ludzkiego życia, by Boska Trójca przeobstwieła i przemieniała osobę ludzką.

2. Relacja do Boga Ojca (*relate ad Patrem*)

Święty Maksymilian jasno podkreśla, że Bóg Ojciec jest nie tylko Ojcem Syna Bożego ale jest Stwórcą, Pierwszą Przyczyną i Ojcem całego stworzenia. Oto jeden z jego tekstów na ten temat: „Bóg Ojciec. Jakżeż głębokie słowa Pana

⁶ Por. Jan Duns Szkot bł., [b.r.], *Reportata Parisiensia*, 3 d.7 q.4 (cyt. za: Veuthey, 1988, s. 62).

⁷ Intensyjną interpretację przedstawił Jacek Bolewski sugerując, że Maksymilianowy zwrot o Maryi jako o „Dopełnieniu Trójcy Świętej” wiąże się z Jej najściślejszym zjednoczeniem z Duchem Świętym (Bolewski, 1999, s. 377–378).

Jezusa: *Nie nazywajcie nikogo ojcem na ziemi* (por. Mt 23,9). Doprawdy nikt nie jest ojcem w doskonałym tego słowa znaczeniu, bo pierwszy początek wszystkiego, to pierwszy Ojciec wszystkiego: Bóg Ojciec. Wszystko inne to echa, echa” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 165). W tym kontekście Maryja jawi się jako najdoskonalsze stworzenie, które swoim życiem przyniosło największą Chwałę Bogu Ojcu. Podkreśla to Ojciec Kolbe w inwokacji do swojej książki: „W Tobie jednej bez porównania bardziej uwielbiony stał się Bóg niż we wszystkich świętych swoich” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 662).

Po pierwsze więc Niepokalana uczy oddawać życiem jak największą chwałę Bogu Ojcu.

Po drugie, Maryja Niepokalana jest Służebnicą Pańską, która całą siebie i swoje życie oddała Bogu na służbę, Osobą której wola nigdy nie przeciwstawiła się woli Boga. „Szczytem miłości stworzenia wracającej do Boga – to Niepokalana. Istota bez zmały grzechu, cała piękna, cała Boża. Ani na moment wola Jej nie odchyliła się od woli Boga. Dobrowolnie zawsze była Bożą. I w Niej staje się cud zjednoczenia Boga ze stworzeniem” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 665). Jest więc Maryja wzorem wypełniania woli Bożej, mówienia zawsze Panu Bogu „tak”, a to według św. Maksymiliana jest warunkiem osiągnięcia świętości (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 636).

Po trzecie, zdaniem Ojca Maksymiliana, to co najbardziej łączy Maryję z Bogiem Ojcem, to fakt posiadania wspólnego Syna: „Ona jest Boga. Jest Boga w sposób doskonały – do tego stopnia, że staje się jakby częścią Trójcy Przenajświętszej, chociaż jest stworzeniem skończonym. Co więcej, jest nie tylko »służebnicą«, »córką«, »rzeczą«, »własnością« itd. Boga, ale jest Matką Boga!... Tu dostaje się zawrotu głowy... [...]. Ma tego samego Syna, co Ojciec Niebieski. Cóż to za Rodzina Niewypowiedziana?!...” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 654–655).

Ojciec Maksymilian wyjaśnia jednak, że do tej Bosko-ludzkiej „Rodziny Niewypowiedzianej” są powołani także wszyscy uczniowie Chrystusa, którzy poprzez chrzest stają się dziećmi Bożymi. „Dziecko Boże, członek rodziny Bożej, ma za ojca Ojca Bożego, za matkę Matkę Bożą, za współbrata Syna Bożego; staje się współdziedzicem Bożym, związanym miłością z Osobami tej rodziny Bożej. Nie dość na tym. Syn Boży wybiera sobie wśród dusz oblubienice, łączy się z nimi miłością rodzinną i są Mu one matkami tyłu, tyłu innych dusz. Oddaj się, duszo, w ręce twego Ojca” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 691).

Przytoczone wyżej dwa fragmenty pism Ojca Maksymiliana dają nam dwie wskazówki dla życia chrześcijańskiego. Po pierwsze, aby oddać się i zaufać Bogu Ojcu bezgranicznie tak jak Maryja; po drugie zaś, aby zgodnie z nauczaniem Pana Jezusa (por. Mk 3,35) stawiać się poprzez pełnienie woli Bożej, tak jak Maryja, Matkami Jezusa i Matkami dla tyłu innych dusz (por. Bartosik, 2018, s. 66).

3. Relacja do Syna (*relate ad Filium*)

Ojciec Maksymilian, zgodnie z nauką Kościoła, wielokrotnie podkreślał, że podstawową relacją łączącą Maryję z Drugą Osobą Boską jest macierzyństwo. W inwokacji do przygotowywanej książki pisał: „Niepokalana, kim jesteś? Nie tylko stworzeniem, nie tylko dzieckiem przybranym, ale Matką Bożą i to nie przybraną tylko Matką, ale rzeczywistą Bożą Matką. I to jest nie tylko przypuszczenie [...] ale dogmat wiary. Tytuł matki się nie zmienia. Na wieki Bóg będzie Ci mówił »Matko moja«... Dawca czwartego przykazania czcił Cię będzie na wieki, zawsze...” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 661).

W części przygotowywanej książki zatytułowanej „Niepokalana za ziemskiego życia” Ojciec Kolbe, odwołując się do tekstów biblijnych, przytacza najważniejsze wydarzenia z ziemskiego życia Pana Jezusa i Jego Matki (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 668), w których widać ścisłą łączność Matki z Synem i Ich wzajemną miłość.

Natomiast syntezę jego nauczania na ten temat znajdujemy w ostatnim kazaniu wygłoszonym przez niego w lipcu 1941 roku w Niemieckim Obozie Koncentracyjnym w Auschwitz, odtworzonym z pamięci przez współwięźnia ks. Konrada Szwedę. Ojciec Maksymilian mówił wówczas: „W stosunku do Syna Bożego jest Ona Jego prawdziwą matką [...]. Ze względu na to macierzyństwo Maryja ma pełność łask, obdarzona jest wszystkimi przywilejami, bierze aktywny udział w dziele odkupienia, a w konsekwencji rozdaje wszystkie łaski, stając się dla wszystkich pośredniczką [...]. Maryja dała również Synowi Jego ciało mistyczne z członkami, którymi my jesteśmy [por. Rz 12,5]. Jest więc prawdziwą Matką naszą, a my Jej dziećmi (scena pod krzyżem) (por. J 19, 26–27)” (*Konferencje św. Maksymiliana Marii Kolbego*, 1983, s. 436).

Jak widać Ojciec Kolbe wskazuje na podstawowe konsekwencje Bożego Macierzyństwa Maryi dla ludzi. Maryja została obdarzona pełnią łaski, uczestniczy aktywnie w dziele odkupienia oraz jest dla ludzi pośredniczką i Matką duchową.

Zapytajmy zatem czego może nauczyć się od Maryi patrząc na Jej relację do Bożego i Jej Syna?

Po pierwsze Maryja uczy miłości do Pana Jezusa. Dla Niej Jej Syn był najważniejszy i nieustannie trwała przy nim. Św. Maksymilian ujął to w następującym stwierdzeniu: „Każda myśl, słowo, czyn, cierpienie Niepokalanej były jak najdoskonalszym aktem miłości Bożej, miłości Jezusa” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 816). Zachęcał więc swoich braci, aby w tej miłości do Pana Jezusa naśladowali Matkę Bożą: „Miłość Niepokalanej jest najdoskonalszą miłością, jaką stworzenie może ukochać swego Boga. Tym więc sercem starajmy się kochać coraz bardziej Serce Pana Jezusa i to niech będzie naszym największym bodźcem” (*Konferencje św. Maksymiliana Marii Kolbego*, 1983, s. 71–72).

Dlatego Ojciec Kolbe za najważniejszy dział apostołstwa uważał kaplicę i trwanie przy Panu Jezusie obecnym w Najświętszym Sakramencie. Jak dają świadectwo dwaj współbracia Ojca Maksymiliana: „Niepokalana jako prawdziwa Matka uczyła swego doskonałego Rycerza prawdziwej adoracji Króla Miłości i [...] wtajemniczyła go w serdeczne zjednoczenie z Jezusem” (Domański, 1987, s. 59). Jego marzeniem, zrealizowanym z czasem w Niepokalanowie, była całodzienna adoracja Najświętszego Sakramentu.

Po drugie, Maryja jako Matka Zbawiciela uczy swym przykładem zaangażowania w dzieło zbawcze swego Syna. I tutaj św. Maksymilian potwierdzał to przekonanie nie tylko słowami, ale przede wszystkim czynami. Właściwie to cała działalność apostołska i misyjna św. Maksymiliana polegała na włączeniu się w dzieło Zbawcze Chrystusa, na głoszeniu Chrystusa wszystkim ludziom i na trosce o ich zbawienie. Streszcza to hasło, które towarzyszyło o. Maksymilianowi i jego dziełom: „zdobyć cały świat i każdą duszę z osobna, która jest lub będzie do końca świata, Niepokalanej, a przez Nią Przenajświętszemu Sercu Jezusowemu” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 167). I w całej tej działalności apostołskiej pragnął, aby naśladować Matkę Boga: „Trzeba by więc powiedzieć duszom i to wszystkim i każdej z osobna, co są i będą aż do skończenia świata, powiedzieć przykładem, słowem żywym, pisanym, drukowanym, radiowym, malowanym, rzeźbionym itd., itd., co i jak Niepokalana w konkretnych okolicznościach bieżącego życia różnych stanów by myślała, mówiła, czyniła, żeby najdoskonalsza miłość, miłość aż Niepokalanej ku Bożemu Sercu rozplamiała na ziemi” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 816).

Niech podsumowaniem tego paragrafu będzie stwierdzenie O. Petera Daniela Fehlnera, który komentując nauczanie św. Maksymiliana stwierdza, że w myśli kolbiańskiej Niepokalana jest wzorem dla każdego naśladowcy Jej Syna (por. Fehlner, 1985, s. 411).

4. Relacja do Ducha Świętego (*relate ad Spiritum Sanctum*)

W swej późnej refleksji teologicznej obejmującej ostatnie sześć lat życia, św. Maksymilian szczególne miejsce poświęcił tematyce relacji Niepokalanej do Ducha Świętego. Punktem wyjścia dla tej refleksji było nazwanie Ducha Świętego Niepokalanym Poczęciem Niestworzonym. Oto fragment Maksymilianowych rozważań: „Kim Ojciec? Co stanowi Jego istotę? Rodzenie, że rodzi Syna, od wieków na wieki zawsze rodzi Syna. Kim Syn? Rodzonym, że zawsze i od wieków rodzony przez Ojca. A kim Duch? Owocem miłości Ojca i Syna. Owocem miłości stworzonej to poczęcie stworzone. Owocem zaś miłości i pierwowzoru tej miłości stworzonej to też nic innego jak tylko poczęcie.

Duch więc to poczęcie niestworzone, przedwieczne, pierwowzór wszelkiego poczęcia życia we wszechświecie [...]. Duch więc to poczęcie przenajświętsze, nie-skończenie święte, niepokalane” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 683).

W tym kontekście Ojciec Maksymilian wysuwa wniosek, że imię, jakim Maryja nazwała się w Lourdes – „Niepokalane Poczęcie” wynika z Jej ściśle-go zjednoczenia z Trzecią Osobą Boską: „Jeżeli w stworzeniach oblubienica otrzymuje nazwę oblubieńca dlatego, że do niego należy, z nim się jednoczy, do niego upodabnia i staje się w zjednoczeniu z nim czynnikiem twórczym życia, o ile bardziej nazwa Ducha Przenajświętszego Poczęcie Niepokalane jest nazwą Tej, w której On żyje miłością płodną w całym porządku nadprzyrodzo-nym” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 684). Szczytem tego zjednocze-nia była tajemnica Wcielenia Syna Bożego. Ojciec Maksymilian pisze jednak, że to zjednoczenie trwa od pierwszej chwili istnienia Maryi i będzie trwało przez całą wieczność (por. Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 684). Cechą charakterystyczną tego zjednoczenia jest to, że „Duch Święty żyje w Maryi miłością płodną w całym porządku nadprzyrodzonym” oraz że Maryja staje się w zjednoczeniu z Duchem Świętym „Twórczym czynnikiem życia”.

W jakim sensie więc Maryja może być dla człowieka wzorem relacji do Ducha Świętego?

W chrzcie Świętym osoba ludzka staje się mieszkaniem Ducha Świętego. Być zjednoczonym z Duchem Świętym jak Maryja oznacza po pierwsze po-zwolić się Mu kierować, oddać się Mu w posiadanie. Ojciec Maksymilian pi-sze, że zjednoczenie Ducha Świętego z Niepokalaną jest ściślej-sze, „niż my to pojąć możemy” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 629; por. Bartosik, 2006, s. 336), On króluje w Niej „w najdoskonalszym stopniu” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 615). Dodaje również: „Maryja [...], jako Oblubieni-ca Ducha Świętego, a więc wyniesiona ponad wszelką doskonałość stworzoną, spełnia całkowicie wolę Ducha Świętego, mieszkającego w Niej od pierwszej chwili Jej poczęcia” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 629). Dlatego, aby być tak posłusznym Duchowi Świętemu i tak zjednoczonym z Nim jak Maryja, Ojciec Kolbe wzywa do bezgranicznego oddania się Niepokalanej. Bo tylko Ona nauczy nas pełnienia woli Bożej, czyli posłuszeństwa natchnieniom Trzeciej Osoby Boskiej (por. Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 628). Tę koncepcję streszcza jego notatka z medytacji z dnia 12 maja 1918 roku, a więc krótko po otrzymaniu święceń kapłańskich: „Daj się prowadzić Duchowi Świętemu przez Niepokalaną (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 62).

Po drugie zaś, zdaniem Ojca Kolbego, zjednoczenie z Duchem Świętym winno być także dla każdego ucznia Chrystusa czynnikiem płodności duchowej, to znaczy apostołstwa i przekazywania życia Bożego innym ludziom, głównie poprzez sakramenty, świadectwo życia, i głoszenie Słowa Bożego.

Ojciec Maksymilian przytacza tu słowa św. Ludwika Grignon de Montfort: „Tworzenie nowych członków Mistycznego Ciała Chrystusowego do końca świata należy do Ducha Świętego. Lecz jak bł. Ludwik Grignon wykazuje, dzieło to jest dokonywane z Maryją, w Maryi i przez Maryję” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 629). Ojciec Kolbe wzywa więc do oddania się bezgranicznego Niepokalanej, aby naśladować Ją w płodności duchowej: „Ona sama jest Niepokalanym Poczęciem. A więc Ona i w nas jest taką, i nas w sobie w takich przemienienia... Ona jest Matką Bożą, i w nas jest Matką Bożą... i czyni nas bogami i matkami Bożymi, rodzącymi Jezusa Chrystusa w duszach ludzkich... Co za wzniosłość?!...” (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 628).

To oddanie się bezgraniczne Niepokalanej zaowocowało w życiu i działalności Ojca Kolbego niezwykłą płodnością duchową, o czym świadczą niezliczone dzieła apostołskie, które podjął i które trwają nadal. Było to możliwe, bo starał się naśladować Niepokalaną w Jej zjednoczeniu z Duchem Świętym, by to On nim kierował, i by każde Jego dzieło było dziełem i miało pieczęć Ducha Świętego.

* * *

Oprócz relacji do Boga w Trójcy Świętej Jedyne, zbawienie realizuje się także poprzez relację człowieka do stworzeń. Niepokalana jest, zdaniem Ojca Maksymiliana, także najdoskonalszym wzorem tych relacji. W przytoczonym już wcześniej „Liście do Niepokalanowa” Ojciec Kolbe apelował o pogłębianie poznawania Niepokalanej w kluczu Jej relacji nie tylko do Boga, ale też do Aniołów i do ludzi (Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, s. 816). A w planie przygotowywanej książki umieścił rozdział pt. „Immaculata relate ad creaturas”, wyszczególniając: *ad angelos* i *ad homines* (*voluntatis bonae* i *voluntatis male*) (Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, s. 659).

Jest to obszerny materiał, który zamierzał rozwinąć i pogłębić w swojej książce mariologicznej. Choć nie zdążył tego do końca opracować, to jednak zostawił wiele pism i wskazówek, które mogą pomóc zrekonstruować jego myśl w tym względzie. Opracowanie tego zagadnienia w przyszłości powinno stać się drugą częścią niniejszego artykułu, celem ukazania Niepokalanej jako wzoru relacji do stworzeń.

Podsumowując należy stwierdzić, że kwestia relacji Maryi do Boga i do stworzeń stanowiła podstawowy klucz, w którym św. Maksymilian opisywał rolę Maryi w ekonomii zbawienia, a przedstawiając Niepokalaną jako ideał do naśladowania, jednocześnie wskazywał, że uczniowie Chrystusa winni budować swoje relacje do Boga w Trójcy Świętej Jedyne i do stworzeń, na wzór Najświętszej Maryi Panny.

Łatwo zauważyć, że we wszystkich, opisywanych przez św. Maksymiliana relacjach między Niepokalaną a poszczególnymi Osobami Boskimi podstawowo-

wa jest relacja miłości, będącą odwzorowaniem wewnętrznego życia Trójcy Świętej. Drugą relacją jest relacja posłuszeństwa Bogu, jako konkretny wyraz tej miłości w życiu Niepokalanej.

Ojciec Maksymilian, wpatrzony w ideał jakim była dla niego Maryja, naśladował Ją, stając się męczennikiem miłości, do końca pełniąc wolę Bożą, do końca będąc wiernym swemu chrześcijańskiemu i kapłańskiemu powołaniu.

Dlatego przykład jego życia oraz nauczanie o relacjach między Maryją a Trójcą Świętą i stworzeniami mogą być niezwykle pomocne w realizacji wskazówek, jakie dał nam papież Franciszek i XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów z roku 2024.

Bibliografia

- Bartosik Grzegorz M., 2000, *The Holy Spirit and The Immaculate in the mystery of salvation according to saint Maximilian Maria Kolbe (Spiritus Sanctus et Immaculata in mysterio salutis iuxta Sanctum Maximilianum Kolbe)*, w: *De culto mariano saeculo XX. Maria, Mater Domini, in mysterio salutis quod ab orientis et occidentis ecclesiis in Spiritu Sancto Hodie celebratur. Acta Congressus Mariologici-Mariani Internationalis in Sanctuario Mariano Częstochoviensi anno 1996 celebrati*, vol. V, Pontificia Academia Mariana Internationalis, Città del Vaticano, s. 391–406.
- Bartosik Grzegorz M., 2006, *Mediatrix in Spiritu Mediatore. Pośrednictwo Najświętszej Maryi Panny jako uczestnictwo w pośredniczącej funkcji Ducha Świętego w świetle teologii współczesnej*, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów.
- Bartosik Grzegorz M., 2018, *Duch Święty a Maryja – ku „antropologii spełnionej”*, Teologia w Polsce, 12,1, s. 55–73.
- Bolewski Jacek, 1998, *Początek w Bogu. Jedność dziewiczego i niepokalanego poczęcia*, Wydawnictwo WAM, Kraków.
- Calabuig Ignacio, 2003, *San Massimiliano M. Kolbe nel suo tempo e oggi. Riflessioni conclusive*, w: *Massimiliano M. Kolbe nel suo tempo e oggi. Approcio interdisciplinare alla personalità e agli scritti*, Eugenio Galignano (red.), Centro Internazionale „Milizia dell’Immacolata”, Roma, s. 635–684.
- De Fiores Stefano, 1999, *Come presentare oggi la spiritualità di S. Massimiliano Kolbe*, w: *San Massimiliano Kolbe e la Nuova Evangelizzazione. Atti del Congresso Internazionale (Niepokalanów, Polonia, 19–25 Settembre 1994)*, Eugenio Galignano (red.), Centro Internazionale „Milizia dell’Immacolata”, Roma, s. 407–427.
- Domański Jerzy, 1987, *Św. Maksymilian wobec Eucharystii*, Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów.
- Fehlner Peter Damian, 1985, *The Immaculate and the Mystery of the Trinity in the thought of Saint Maximilian Kolbe*, w: *La Mariologia di S. Massimiliano M. Kolbe. Atti del Congresso Internazionale (Roma, 8–12 ottobre 1984)*, Francesco Saverio Pancheri (red.), Edizione Miscellanea Francescana, Roma, s. 382–416.
- Franciszek, 2024, *Dokument Końcowy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Biskupów (26.10.2024)*, Watykan, w: *The Holy See* [online], dostęp: 11.03.2025, <https://www.synod.va/content/dam/synod/news/2024-10-26_final-document/PL_Documento-finale_241217_092435.pdf>.

- Jan Duns Szkot bł., *Reportata Parisiensia* [b.m.r.].
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1994, (11.10.1992), wydanie polskie: Pallottinum, Poznań.
- Konferencje św. Maksymiliana Marii Kolbego*, 1983, Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów.
- Maksymilian Maria Kolbe św., 2007, *Pisma*, cz. 1, Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów.
- Maksymilian Maria Kolbe św., 2008, *Pisma*, cz. 2, Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów.
- Międzynarodowa Papieska Akademia Maryjna, 2003, *Matka Pana. Pamięć – obecność – nadzieja. Niektóre aktualne zagadnienia dotyczące postaci i misji Najświętszej Dziewicy Maryi* (08.12.2000); tekst polski: Salvatoris Mater, t. 4, nr 3, 311–396.
- Naumowicz Józef, 2000, *Wcielenie Boga i zbawienie człowieka. Złota reguła soteriologii patrystycznej*, Warszawskie Studia Teologiczne, t. 13, s. 7–30.
- Paweł VI, 1990, *Przemówienie na zakończenie III sesji Soboru Watykańskiego II* (Rzym, 21.11.1964) w: *Matka Odkupiciela Matką Kościoła. Dokumenty. Na zlecenie Komisji Maryjnej Episkopatu Polski*, Adam Wieczorek (red.), Wydawnictwo Księży Marianów, Warszawa, s. 209–213.
- Paweł VI, 2004a, *Adhortacja „Signum magnum”* (13.05.1967); w: *Tak czcić Matkę Bożą*, Stanisław Celestyn Napiórkowski (red.), Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów, s. 7–29.
- Paweł VI, 2004b, *Adhortacja „Marialis Cultus”* (02.02.1974); w: *Tak czcić Matkę Bożą*, Stanisław Celestyn Napiórkowski (red.), Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów, s. 33–118.
- Perella Salvatore Maria, 2003, *L’Immacolata icona dell’essere cristiano. Il contributo degli scritti di S. Massimiliano M. Kolbe*, w: *Massimiliano M. Kolbe nel suo tempo e oggi. Approccio interdisciplinare alla personalità e agli scritti*, Eugenio Galignano (red.), Centro Internazionale „Milizia dell’Immacolata”, Roma, s. 289–371.
- Ratzinger Joseph, 1986, *Raport o stanie wiary. Z ks. kardynałem Josephem Ratzingerem rozmawia Vittorio Messori*, Wydawnictwo Michalineum, Kraków – Warszawa – Struga.
- Skwarczyński Adam, 1999, *Lo Spirito Santo nel pensiero di Sergius Bulgakov e di San Massimiliano Kolbe*, w: *San Massimiliano Kolbe e la Nuova Evangelizzazione. Atti del Congresso Internazionale (Niepokalanów, Polonia, 19–25 Settembre 1994)*, Eugenio Galignano (red.), Centro Internazionale „Milizia dell’Immacolata”, Roma, s. 349–384.
- Sobór Watykański II, 1986, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* (21.11.1964), w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, Pallottinum, Poznań, s. 146–257.
- Veuthey Léon, 1988, *Jan Duns Szkot. Myśl teologiczna*, Wydawnictwo OO. Franciszkanów, Niepokalanów.

Mary Immaculate as a Model of Man’s Relationship to God in the Theological Thought of St. Maximilian Maria Kolbe

Summary: In the Final Document of the 16th Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops, Pope Francis stressed that during the deliberations of the synod, there was a call for the Church to better realise the relationship with God, between the members of the Church, and also the relationship with creation. At the same time, the Synod clearly emphasised and reminded that human salvation is realised through relationships.

These synodical indications compel Christians to seek personal models that can help build the right relationships with God and with others. In this context, we can find valuable guidance in the teaching of St. Maximilian Maria Kolbe. For him, the most perfect model for building relationships with God and with people is Mary Immaculate. In this perspective of relationality, Fr. Kolbe showed the role of the Immaculate Virgin in the economy of salvation. It was also in this perspective that

he prepared his textbook on Mariology, which was not completed due to his arrest by the Gestapo. The imitation of Mary's relationship to God and people was the central idea of the spirituality and practiced by Fr. Kolbe.

The purpose of this article, entitled *Mary Immaculate as a model of man's relationship to God in the theological thought of St. Maximilian Maria Kolbe*, is therefore to attempt to reconstruct the course of Fr. Kolbe's thought on the topic formulated in the title, based on the scheme of the planned book preserved and based on his writings and conferences delivered. As a method, an analysis of his most important statements on the subject mentioned above was adopted, and they were arranged according to the scheme of the book left by Fr. Kolbe. Thus, the relationships of Mary with the whole Trinity and with the individual Divine Persons were discussed in turn.

The research indicated that the fundamental relationship between Mary Immaculate and the individual Persons of the Holy Trinity is rooted in love. The most significant expression of this relationship is seen through Mary's obedience and her commitment to doing God's Will. This vision of building a relationship with God (enriched by the detailed guidelines provided in the various sections of the article) can also be useful in the 21st century for fulfilling the tasks set by Pope Francis and the 16th Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops for the Church.

Keywords: Holy Trinity, God the Father, Son of God, Holy Spirit, Mary Immaculate, St. Maximilian Maria Kolbe, relationships, love, doing God's Will.